

Анна Юрївна Савицька
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6421-5017>
соціальний менеджер,
КУ «Центр надання соціальних послуг» Брусилівської селищної ради,
селище Брусилів, Україна;
старша викладачка кафедри соціально-реабілітаційних технологій,
Житомирський економіко-гуманітарний інститут Університету «Україна»,
м. Житомир, Україна
3309037@ukr.net

КРИТЕРІАЛЬНЕ ОСМИСЛЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СОЦІАЛЬНО ВИКЛЮЧЕНОЮ МОЛОДДЮ

У науковій статті проаналізовано критерії, показники та рівні готовності майбутніх соціальних працівників до роботи, що розроблені вітчизняними та зарубіжними науковцями. Проте авторка дійшла висновку про відсутність чіткого загальноприйнятого критеріального апарату дослідження готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю, що пов'язано з науковою новизною дослідження. Визначено, що критеріями оцінювання готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю є особистісно-мотиваційний, пізнавальний, діяльнісно-практичний, орієнтаційно-оцінний. Відповідно до кожного критерію оцінювання готовності досліджено показники сформованості готовності. Авторкою представлена характеристика рівнів готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю – низький (номінальний), середній (задовільний), достатній (оптимальний).

Ключові слова: критерій, показник, рівень, готовність до роботи, соціально виключена молодь, майбутній соціальний працівник.

Вступ. Сучасні наукові дослідження акцентують увагу на вивченні проблеми готовності майбутніх соціальних працівників до роботи. Нині життєве середовище постійно змінюється під впливом багатограних чинників, які водночас спричиняють зміни в поведінці, культурі та людському сприйнятті, ставлячи нові виклики перед фахівцями, які працюють з молоддю, особливо соціальними працівниками. Молодь становить інтелектуальний потенціал суспільства, забезпечує та відображає його структуру, має великі професійні перспективи, але вона є й соціально-демографічною групою, яка швидко та динамічно реагує на соціальні зміни, ситуації, соціальні норми та відмінності, а тому потребує відповідної діяльності.

На жаль в Україні поняття «соціальне виключення» малодосліджене, часто співвідноситься до поняття «вразливі групи населення», яке пов'язане з ризиками потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та / або внутрішніх чинників (Закон України «Про соціальні послуги», 2019). Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (2015, с. 11) визнає, що на глобальному рівні окремі групи молоді є особливо вразливими та потребують спеціальної уваги. До таких груп можуть входити «молоді жінки й чоловіки зі складу корінного населення, етнічних груп та меншин, мігранти, біженці та внутрішньо переміщені особи (ВПО), лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери та інтерсексуали (ЛГБТІ), молоді люди, що живуть з ВІЛ, молоді люди з інвалідністю або ті, хто живе в бідності та/або в умовах конфлікту, молоді секс-працівники та споживачі наркотиків, ті, хто страждає від релігійної дискримінації, від домашнього або сексуального насильства, овдовілі молоді жінки, а також молоді жінки, яких примушують одружуватися та які є жертвами торгівлі людьми, рабства або експлуатації в секс-бізнесі». Вітчизняні науковці у дослідженнях розглядають лише окремі групи молоді, не узагальнюючи їх до категорії «соціально виключені», що дає нам можливість окреслити наукову прогалину власним дослідженням. Ми розглядаємо соціально виключену молодь, як об'єкт соціальної роботи, яка через економічні,

політичні, релігійні, соціальні, психологічні та медичні бар'єри повністю або частково втратила зв'язки з суспільством (Савицька, 2017).

Соціальні працівники відіграють ключову роль у роботі з соціально виключеною молоддю. Щоб бути ефективними, майбутні соціальні працівники повинні володіти такими компетенціями, що визначають складову готовності до роботи. Проблема визначення готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю пов'язана зі складністю оцінювання її рівня. Для цього необхідно звернутися до критеріального осмислення досліджуваного явища.

За І. Галатир (2012) модель підготовки соціальних працівників до роботи з соціальними сиротами передбачає корегування змісту професійно-педагогічної підготовки здобувачів вищої освіти на основі максимального урахування особливостей особистості соціальної сироти; залучення майбутніх фахівців до колективного обговорення проблеми соціального сирітства на основі реальних життєвих ситуацій, активного застосування професійних вправ, розвитку потенціалу навчальної практики та самостійної роботи, виховування рефлексивного ставлення до роботи з соціальними сиротами.

Дослідники М. Лиля та Д. Чижма (Лиля, Чижма, 2016) в основу моделі формування соціальної компетентності фахівця включають інтелектуально-креативну, екстремально-управлінську, морально-етичну, духовно-аксіологічну, професійно-технічну, громадянсько-світоглядну, побутово-прагматичну, комунікативно-інформаційну групи компетентностей.

Українська дослідниця І. Мельничук (2011) базовими структурними елементами у моделі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій у закладах вищої освіти виділяє цільовий, концептуальний, практичний, діяльнісний, діагностичний та результативний компоненти.

Аналіз літератури презентує розвідку щодо структурних компонентів моделі професійної підготовки соціального працівника, серед яких соціальна робота з «соціально виключеною молоддю», на жаль, не зустрічається.

Метою статті є розробка критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю.

Методами дослідження є: аналіз та класифікація критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх соціальних працівників до роботи на основі досліджень вітчизняних та зарубіжних дослідників; узагальнення визначених критеріїв та показників у вигляді чітко окреслених рівнів готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю.

Аналітичний огляд критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю, репрезентованих у сучасній науковій літературі. Дослідження рівня готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю розглядається як цілеспрямований процес, який передбачає різностороннє визначення ступеня відповідності реального стану кожному критерію за сформованими показниками. На думку С. Жук та Л. Макар (2023), критеріями та показниками готовності майбутніх соціальних працівників до розвитку соціальної ініціативності молоді у благодійних фондах, є: особистісні якості (гуманістична спрямованість особистості та соціальна відповідальність); технологічна готовність (професійні навички та вміння працювати з різними молодіжними групами; самостійність у прийнятті рішень); креативність (потреба розвивати творчий потенціал, вдосконалювати себе та інших). Як бачимо автори, акцентують увагу на особистісних якостях, креативності, поєднують рівень знань та навички роботи. На нашу думку, необхідно розширити особистісні якості, враховуючи мотиваційну складову, яка передбачає використання сукупності чинників, що стимулюють майбутніх фахівців до роботи (наприклад, усвідомлення власних потреб, інтерес до професії). Ми виокремлюємо специфіку дослідження і визначаємо показники особистісно-мотиваційного критерію: позитивний інтерес до здійснення професійної діяльності майбутніх соціальних працівників і сукупність мотивів у професійному ставленні до роботи з соціально виключеною молоддю; специфіка готовності та позитивна мотивація до професійної діяльності у визначеному напрямі.

Для дослідження рівня готовності майбутніх соціальних працівників до роботи в умовах інклюзивного молодіжного середовища Т. Острянка (2021) визначила такі критерії, як управлінський

та організаційний; критерії готовності ґрунтуються на функції і ролі, які виконує соціальний працівник у молодіжному інклюзивному середовищі. Вважаємо, що при діагностиці рівня готовності майбутніх соціальних працівників необхідно зважати на знання про молодь та інклюзивне середовище, особливості професії; здатність майбутніх фахівців до рефлексії, самооцінювання та самоконтролю під час вирішення професійних завдань, що є показниками пізнавального та орієнтаційно-оцінного критеріїв дослідження готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю.

О. Моренко (2019) зауважила, що «готовність майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення є важливим чинником професійного становлення особистості майбутнього фахівця, що впливає на ефективність педагогічного процесу та результати його роботи» (с. 297). Обираючи критерії сформованості досліджуваної готовності, автор враховує зміст компонентів її структури та виділяє такі критерії, як мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-рефлексивний. Нам імпонує думка автора, адже вищеперелічені критерії дослідження якомога повніше розкривають суть готовності майбутніх фахівців до здійснення практичної діяльності.

Крім того, критерії досліджуваної готовності мають зважати й на специфічні особливості професії. Відповідно до Стандарту вищої освіти (2019) освітнього ступеня «бакалавр» освітньо-професійної програми 231 «Соціальна робота», програмами навчальних дисциплін є підготовка компетентних фахівців для розв'язання складних професійних завдань та прикладних проблем у соціальній сфері або у процесі дослідження, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи та управління процесами, які відбуваються у ході соціальних процесів і розвитку особистості, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, з подальшою професійною орієнтацією на самоосвіту. В основі нашої проблематики є компетенції вищезазначеного Стандарту вищої освіти, який у ракурсі дослідження готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю відіграє одну з ключових рамкових позицій.

Ми розділяємо думку основоположника наукової школи соціальної роботи в Україні А. Капської (2007), яка доводить, що «поняття «професійна готовність» створює основу для набуття фахівцями професійної компетентності та розвитку готовності соціального працівника до майбутньої професійної діяльності». Ми визначаємо *готовність майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю* як складний, тривалий, багатогранний результат, у межах якого особистість поступово, під впливом різних соціальних та психолого-педагогічних умов набуває фахової спрямованості, професійно важливих і соціально значущих якостей.

Отже, під час розробки критеріїв та показників готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю будемо спиратися на такі характеристики:

1) показники особистісно-мотиваційного критерію визначаються високим ступенем особистісно-професійної мотивації до позитивного прагнення самоосвіти і є стрижневим у процесі оцінювання рівня готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю;

2) показники сформованості пізнавального критерію визначають їх важливу роль у процесі формування готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю, так як наявна соціальна ситуація характеризується збільшенням категорій соціально незахищених верств населення, що зумовлює необхідність поповнення різнобічних знань, які є актуальними в діяльності майбутніх соціальних працівників;

3) розглядаючи діяльнісно-практичний критерій, акцентуємо увагу на сформованості вміння майбутніх соціальних працівників застосовувати набуті знання у здійсненні професійної діяльності та поведінковій налаштованості до роботи з соціально виключеною молоддю;

4) орієнтаційно-оцінний критерій сформованості готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю визначається показниками ефективної самооцінки, яка вказує на усвідомлення значущості особистих характеристик у процесі становлення висококваліфікованого спеціаліста, що відповідає умовам сучасності.

Кількісна та якісна характеристика критеріїв та показників готовності майбутніх фахівців до роботи дозволяє виділити рівні прояву окресленого феномена. Серед науковців існують різні думки щодо тлумачення рівнів готовності. Традиційно у сучасних дослідженнях готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності виокремлюють три, рідше до п'яти відповідних рівнів. Це такі, як елементарний рівень (низький, первинний, початковий, природний), задовільний (середній, репродуктивний), достатній (високий, пошуковий) та оптимальний (творчий).

Для визначення якісного стану готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю нами були визначені наступні *рівні готовності*: низький (номінальний), середній (задовільний), достатній (оптимальний).

Визначення авторських критеріїв, показників і рівнів готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю. Узагальнюючи, висвітлимо характеристики критеріїв, показників та рівнів, які були виокремлені вченими та, на нашу думку, їх доцільно врахувати у нашій авторській розробці критеріального осмислення дослідження готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю. Зміст критеріїв та показників готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю наведені в табл. 1.

Таблиця 1.

Критерії та показники готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю

Критерії	Показники
1	2
Особистісно-мотиваційний	<ul style="list-style-type: none"> – наявність мотивації до роботи з соціально виключеною молоддю; – потреба у формуванні позитивного інтересу; – прагнення до вдосконалення власних знань, вмінь і навичок; – потреба у розвитку професійно важливих якостей; – сформоване мотивацією усвідомлення професійного самовизначення у здобувачів вищої освіти; – прагнення брати участь у різноманітних заходах для освоєння новітніх методик і технологій; – прагнення до самоосвіти та саморозвитку в контексті соціального супроводу.
Пізнавальний	<ul style="list-style-type: none"> – розуміння специфіки професійної діяльності; – знання основних базових понять і категорій спеціальності «Соціальна робота»; – системність, глибина, повнота знань; – знання категорії соціально виключеної молоді; – знання етичних норм і цінностей у роботі з соціально виключеною молоддю.
Діяльнісно-практичний	<ul style="list-style-type: none"> – уміння здобувати, поширювати і розвивати набуті знання у роботі; – уміння систематизувати, узагальнювати, аналізувати, класифікувати навчальний матеріал; – уміння розв'язувати ситуативні задачі; – здатність проводити дискусії та диспути на заняттях; – уміння володіти особистісними навичками; – уміння консультувати, коригувати та реабілітувати соціально виключену молодь; – здатність до творчої активності.
Орієнтаційно-оцінний	<ul style="list-style-type: none"> – здатність до адекватного оцінювання власних можливостей; – усвідомлення специфіки професійної діяльності з соціально виключеною молоддю;

	<ul style="list-style-type: none"> – усвідомлення власних помилок та прагнення до самовдосконалення; – усвідомлювати відповідальність за досягнуті результати та їх наслідки; – прагнути до професійної придатності; – усвідомлення важливості та значущості професійної діяльності.
--	--

Розроблені критерії та показники дають змогу визначити рівень готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю. Як наслідок, стає можливим визначення рівнів готовності: низький (номінальний), середній (задовільний), достатній (оптимальний).

Майбутні соціальні працівники, які мають достатній (оптимальний) рівень готовності до роботи з соціально виключеною молоддю відображають позитивний інтерес та сукупності мотивів для здійснення професійної діяльності, знання про зміст і специфіку спеціальності «Соціальна робота», професії соціального працівника, явище соціального виключення, категорії осіб, що відносяться до соціально виключеною молоді, форми, методи та технології у роботі з соціально виключеною молоддю, демонструють причини виникнення та аналізує зростання соціально виключеної молоді, виявляють здатність застосовувати набуті знання і вміння на практиці, готові до самовизначення та професійної самореалізації, підтверджують рівень налаштованості на якісну професійну діяльність з соціально виключеною молоддю.

Майбутні соціальні працівники, які мають середній (задовільний) рівень готовності до роботи з соціально виключеною молоддю слабо виявляють інтерес до роботи, хоча розуміють своє практичне значення в соціальній сфері, систематично оновлюють знання у роботі, вміють систематизувати, узагальнювати, аналізувати, класифікувати навчальний матеріал у роботі з соціально виключеною молоддю, уміють аналізувати власні помилки та роблять відповідні висновки для самовдосконалення.

Майбутні соціальні працівники, які мають низький (номінальний) рівень готовності до роботи з соціально виключеною молоддю характеризуються відсутністю професійного самовизначення до роботи, володіють базовими поняттями та категоріями спеціальності «Соціальна робота», надають перевагу однотипним вмінням на практиці, усвідомлюють відповідальності за досягнуті результати та їх наслідки у роботі з соціально виключеною молоддю на рівні обов'язку.

Висновок. Критеріальне осмислення дослідження готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю зумовлена актуальністю – специфіка соціально виключеної молоді залишилась поза увагою науковців; потреба в осучасненні підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи; недостатня кількість визначених критеріїв та показників.

Дослідження рівня готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю ми розглядаємо як цілеспрямований процес, який передбачає різностороннє визначення ступеня відповідності реального стану кожному критерію за сформованими показниками. Розроблені й обґрунтовані критерії (особистісно-мотиваційний, пізнавальний, діяльнісно-практичний, орієнтаційно-оцінний), показники та рівні (низький (номінальний), середній (задовільний), достатній (оптимальний) готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю дозволяють вивчити стан її сформованості на різних етапах процесу професійної підготовки фахівців. Завдяки їм можемо виявити труднощі та шляхи удосконалення особистісних та професійних якостей майбутніх фахівців.

Перспективи дослідження вбачаємо у розробці моделі формування готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю, яка буде враховувати вищезазначені критерії, показники та рівні готовності.

Література

Галатир І. А. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з соціальними сиротами : Дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Ін-т вищої освіти Національної академії педагогічних наук України. Київ, 2012. 237 с.

- Жук С. О., Макар Л. М. Критерії і показники готовності майбутніх соціальних працівників до розвитку соціальної ініціативності молоді у благодійних фондах: *матеріал. всеукр. наук.-практ. конференції «Сучасні реалії та перспективи соціального виховання в різних соціальних інституціях»*, Харків, 2023. С. 113–119.
- Закон України (2019). «Про соціальні послуги» *Із змінами та доповненнями*) *Відомості Верховної Ради*, № 18, ст. 73. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (Дата звернення 02.12.2024 р.).
- Капська А. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників. *Соціалізація особистості: збірник наукових праць / за заг. ред. проф. А. Капської*. Том XXVIII. Київ : НПУ, 2007. С. 3–13
- Лила М., Чижма Д. Соціалізація як чинник формування базових компетентностей під час професійного становлення особистості психолога. *Розвиток особистості в різних умовах соціалізації: колективна монографія / [ред.: Коликова Л. О, Хомич Г. О.]*. Київ : Слово, 2016.
- Мельничук І. М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій у вищих навчальних закладах: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 / Тернопільський нац. екон. ун-т. Тернопіль, 2011. 44 с.
- Міністерство освіти і науки України. *Офіційний сайт*. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> (Дата звернення 30.09.2024)
- Моренко О. М. Критерії готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*, 2019. № 86. С. 297–302.
- Остряк Т. Готовність майбутніх соціальних працівників до роботи в умовах інклюзивного молодіжного середовища. *Соціальна робота та соціальна освіта*, 2021. №1 (6). С. 212–219.
- ПРООН в Україні. *Молодіжна стратегія на 2014-2017 рр.* 2015. URL : <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html> (Дата звернення 02.12.2024).
- Савицька А. Ю. Соціальне виключення як категорія соціальної педагогіки. *Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр.*, 2017. № 17. С. 7–11.
- Стандарт вищої освіти України із галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 «Соціальна робота». Затверджено Наказом МОН України від 24.04.2019. № 557. Київ, 2019. 18 с. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> (Дата звернення 02.12.2024).

Reference

- Halatyr, I. A. (2012). Training future social teachers to work with social orphans. Dissertation ... Candidate of Pedagogical Sciences: speciality 13.00.04 / Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Kyiv (ukr).
- Zhuk, S. O. & Makar, L. M. (2023). Criteria and Indicators of Readiness of Future Social Workers for the Development of Social Initiative of Youth in Charitable Funds: Material. All-Ukrainian Scientific and Practical Conference "Modern Realities and Prospects of Social Education in Various Social Institutions", Kharkiv. 113–119 (ukr).
- Law of Ukraine (2019). "On Social Services" With Changes and Additions). Bulletin of the Verkhovna Rada, No. 18, Art. 73. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (Date of access: 02.04.2024) (ukr).
- Kapska, A. (2007). Some aspects of professional training of social teachers and social workers a collection of scientific papers / For general. ed . prof . A.J. Cape. Volume XXVIII. : NPU. 3–13 (ukr).
- Lyla, M. & Chyzhma, D. (2016). Socialization as a factor in the formation of basic competencies during the professional development of a psychologist's personality. *Personality development in different conditions of socialization* : a collective monograph: Slovo (ukr).
- Melnychuk, I. M. (2011). Theory and methodology of professional training of future social workers by means of interactive technology in higher educational institutions. Ternopil. 44 (ukr).

- The Ministry of education and science of Ukraine. Official site. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> (Date of access: 02.04.2024) (ukr).
- Morenko, O. M. (2019). Criteria of readiness of future social workers for professional self-improvement. Collection of scientific papers "Pedagogical Sciences", 86. 297–302 (ukr).
- Ostryanko, T. (2021). Readiness of future social workers to work in the conditions of inclusive youth environment. *Social Work and Social Education*, 1 (6). 212–219 (ukr).
- UNDP in Ukraine (2015). Youth Strategy for 2014–2017. <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html> (Date of access: 02.04.2024) (ukr).
- Savytska, A. Y. (2017). Social exclusion as a category of social pedagogy. *Social and Humanitarian Bulletin: Coll. Sciences. Pr.*, 17. 7–11 (ukr).
- Standard of higher education of Ukraine in the field of knowledge 23 Social work, specialty 231 «Social work». Approved and put into effect by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated April 24, 2019 № 557 (ukr).

CRITERION COMPREHENSION OF THE STUDY OF THE READINESS OF FUTURE SOCIAL WORKERS TO WORK WITH SOCIALLY EXCLUDED YOUTH

Anna Savytska, social manager Municipal Institution “Center for the Provision of Social Services” of the Brusyliv Village Council, Brusyliv, Ukraine, Senior Lecturer at the Department of Social and Rehabilitation Technologies Zhytomyr Institute of Economics and Humanities, of “Ukraine” University, Zhytomyr, Ukraine, e-mail: 3309037@ukr.net

The article defines that social workers play a key role in working with socially excluded youth. It is found that in order to work effectively, social workers must have the appropriate competencies that determine the component of readiness for work. It is emphasized that the problem of determining the readiness of future social workers to work with socially excluded youth is associated with the complexity of assessing its level. It is substantiated that the study of the level of readiness of future social workers to work with socially excluded youth is considered as a purposeful process, which involves a comprehensive determination of the degree of compliance of the real state with each criterion according to the formed indicators.

The criterion comprehension of the readiness of future social workers for work is studied. The criteria and indicators of readiness of future social workers to work with socially excluded youth are highlighted: indicators of the personal and motivational criterion are determined by a high degree of personal and professional motivation for a positive desire for self-education; indicators of the formation of the cognitive criterion determine the need to replenish the versatile knowledge of future social workers; indicators of the activity-practical criterion determine the formation of the ability of future social workers to apply the acquired knowledge in the implementation of professional activities and behavioral disposition to work with socially excluded youth; The orientation and evaluation criterion is determined by the indicators of effective self-esteem, which indicates the awareness of the significance of personal characteristics in the process of becoming a highly qualified specialist who meets the conditions of our time. A characteristic of the levels of readiness of future social workers to work with socially excluded youth is presented – low (nominal), medium (satisfactory), sufficient (optimal).

It is generalized that the developed and substantiated criteria, indicators and levels of readiness of future social workers to work with socially excluded youth will allow to study the state of its formation at different stages of the process of professional training of specialists. Thanks to them, we can identify difficulties and ways to improve the personal and professional qualities of future specialists.

Key words: *criterion, indicator, level, readiness for work, socially excluded youth, future social worker.*

Стаття надійшла до редакції / Received 01.08.2024

Прийнята до друку / Accepted 25.10.2024

Унікальність тексту 84 % («StrikePlagiarism» ID 330075155)

© Савицька Анна Юріївна, 2024.

